

Πληροφορίες:
Ματούλα Παπαδημητρίου
τηλ. Γραμματείας: 2131306703, -605
cr@synigoros.gr

Προς
Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής
Υπόψη Προέδρου, κ. Δουκάκη

Αξιότιμε κύριε Δουκάκη,

Ο Συνήγορος του Πολίτη, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του κατά το άρ. 103 § 9 του Συντάγματος και το ν.3094/2003, εξετάζει αναφορά της κ. Λιάτσου, Συμβούλου Εκπαίδευσης Θεατρικής Αγωγής, σχετικά με το δικαίωμα πρόσβασης των παιδιών στη θεατρική παιδεία.

Η αναφερόμενη εκθέτει στην Αρχή τον προβληματισμό της σχετικά με τη θεσμική θέση της Θεατρικής Αγωγής στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα. Ειδικότερα, στο πλαίσιο μιας συνοπτικής ιστορικής αναδρομής, αναφέρει ότι η Θεατρική Αγωγή εντάχθηκε στο ελληνικό σχολείο στα τέλη της δεκαετίας του 1990, με αρχική εφαρμογή στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, όπου διδασκόταν ως «Στοιχεία Θεατρολογίας» στην Α' Λυκείου, και στη συνέχεια στην Πρωτοβάθμια, όπου εντάχθηκε τόσο στο Ολοήμερο Σχολείο όσο και, αργότερα, στο βασικό ωρολόγιο πρόγραμμα με την καθιέρωση των Ενιαίων Αναμορφωμένων Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων. Η θεσμοθέτησή της στη Δημοτική Εκπαίδευση, όπως επισημαίνει, έδωσε για πρώτη φορά τη δυνατότητα καθολικής πρόσβασης όλων των μαθητών και μαθητριών σε ένα γνωστικό αντικείμενο υψηλής παιδαγωγικής, κοινωνικής και πολιτιστικής αξίας. Ωστόσο, όπως τονίζει, από το 2016 και έπειτα, καταγράφεται μια συστηματική αποδόμηση αυτού του μορφωτικού αγαθού: με Υπουργική Απόφαση το μάθημα αφαιρέθηκε από τις τάξεις Ε' και ΣΤ' Δημοτικού, ενώ το 2020 ακολούθησε η πλήρης κατάργηση όλων των μαθημάτων Αισθητικής Αγωγής από το Λύκειο, συμπεριλαμβανομένων των «Στοιχείων Θεατρολογίας». Παράλληλα, όπως η ενδιαφερόμενη επισημαίνει, ενώ υπάρχει ήδη εγκεκριμένο «Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών» για τη Θεατρική Αγωγή στο Γυμνάσιο, αυτό ουδέποτε εφαρμόστηκε στην πράξη, με αποτέλεσμα οι μαθητές και οι μαθήτριες της Δευτεροβάθμιας να στερούνται πλήρως τη δυνατότητα συστηματικής θεατρικής εκπαίδευσης.

Η κ. Λιάτσου υπογραμμίζει ότι η εξέλιξη αυτή δεν αποτελεί απλώς ζήτημα εκπαιδευτικού σχεδιασμού, αλλά αγγίζει τον πυρήνα των δικαιωμάτων του παιδιού, δεδομένου ότι η Θεατρική Αγωγή συμβάλλει αποδεδειγμένα στην ολόπλευρη ανάπτυξη των παιδιών, ενισχύοντας τη δημιουργικότητα, την ενσυναίσθηση, τη συνεργασία, τις κοινωνικές δεξιότητες και την αυτοέκφραση – στοιχεία απαραίτητα για τη διαμόρφωση ενεργών, κριτικά σκεπτόμενων πολιτών. Συνεπώς, συμπεραίνει, ότι η απουσία της από τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση δημιουργεί συνθήκες μορφωτικής ανισότητας και θέτει ουσιαστικά εμπόδια στη δυνατότητα των παιδιών να αναπτύξουν δεξιότητες που σχετίζονται άμεσα με την ψυχοκοινωνική τους ισορροπία και τη δημοκρατική τους συγκρότηση. Επιπροσθέτως, σημειώνει ότι πέραν της αναπτυξιακής της διάστασης, η Θεατρική Αγωγή λειτουργεί προληπτικά και υποστηρικτικά σε ζητήματα σχολικού εκφοβισμού και ενδοσχολικής βίας,

μέσω της ομαδοσυνεργατικής μάθησης, της βιωματικής προσέγγισης και της καλλιέργειας της ενσυναίσθησης.

Για τους παραπάνω λόγους, η Σύμβουλος Εκπαίδευσης προτείνει την επαναφορά της Θεατρικής Αγωγής στις τάξεις Ε' και ΣΤ' Δημοτικού, την ουσιαστική θεσμοθέτησή της στο Γυμνάσιο, σύμφωνα με το ήδη εγκεκριμένο πλαίσιο σπουδών, και την επαναφορά των «Στοιχείων Θεατρολογίας» στο Λύκειο, ώστε να αποκατασταθεί η συνέχεια της καλλιτεχνικής και ανθρωπιστικής παιδείας στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Σχετικά με τα ανωτέρω θα θέλαμε να αναφέρουμε ότι η σημασία της Θεατρικής Αγωγής για την καλλιτεχνική, ψυχοσυναισθηματική και κοινωνική ανάπτυξη των μαθητών/τριών έχει τεκμηριωθεί και αναδειχθεί επανειλημμένα από Πανεπιστημιακές Σχολές, επιστημονικούς και καλλιτεχνικούς φορείς / συλλόγους και διεθνείς ενώσεις και οργανισμούς όπως η UNESCO, η Παγκόσμια Συμμαχία για τις Τέχνες στην Εκπαίδευση, ο Διεθνής Οργανισμός για το Θέατρο στην Εκπαίδευση, η Διεθνής Ένωση για την Εκπαίδευση μέσω των Τεχνών κ.ά.

Ενδεικτικά, σε επιστολή των Προέδρων των Τμημάτων Θεατρικών Σπουδών και Θεάτρου των Ελληνικών ΑΕΙ, η οποία συνυπογράφεται από τον Πανελλήνιο Επιστημονικό Σύλλογο Θεατρολόγων, προς το Υπουργείο Παιδείας¹ αναφέρεται, μεταξύ άλλων, ότι η θεατρική αγωγή συνεισφέρει στην ολόπλευρη ανάπτυξη των μαθητών, καθώς *«μαθαίνουν να συνεργάζονται, να γίνονται μέλη ενεργά μιας ομάδας, κοινωνικοποιούνται, καλλιεργούν και αναπτύσσουν τα εκφραστικά τους μέσα και την ικανότητά τους στην επικοινωνία, χρησιμοποιούν και αναπτύσσουν τη φαντασία τους και τη δημιουργικότητά τους, καλλιεργούν την ενσυναίσθηση και αναπτύσσουν μια θετική στάση ζωής. Παράλληλα, μέσα από τη Θεατρική Αγωγή οι μαθητές και οι μαθήτριες μπορούν να προσεγγίσουν, με βιωματικό και ασφαλή τρόπο, πολλά κοινωνικά ζητήματα, όπως, το θέμα της ενδοσχολικής βίας (“bullying”) και φυσικά, να κατανοήσουν βιωματικά έννοιες από όλα τα γνωστικά αντικείμενα»*.

Στην ίδια κατεύθυνση και με αφορμή την κατάργηση των καλλιτεχνικών μαθημάτων επιλογής από το πρόγραμμα του Λυκείου, το Πανελλήνιο Δίκτυο για το Θέατρο στην Εκπαίδευση², σε επιστολή του προς το Υπουργείο Παιδείας, τονίζει ότι οι τέχνες αποτελούν καθοριστικό παράγοντα για την υγιή προσωπική ανάπτυξη, την κοινωνική ενδυνάμωση και την πολιτισμική ενεργοποίηση των παιδιών όλων των ηλικιών. Ειδικότερα, υπογραμμίζει ότι *«το θέατρο στην εκπαίδευση σε όλες τις εκφάνσεις του είναι δραστηριότητα συλλογική, που εμπλέκει τα παιδιά σε ομαδική δημιουργία από την πρώτη στιγμή, και τους παρέχει ένα δομημένο και ταυτόχρονα ελεύθερο πλαίσιο, να προσεγγίσουν πολλά αμφιλεγόμενα ζητήματα, να κατανοήσουν και να επιλύσουν συγκρούσεις, να αναπτύξουν δεσμούς, αλλά και να εκτονώσουν δημιουργικά εσωτερικές τους εντάσεις, που ειδικά στην εφηβική ηλικία είναι συχνά πολύ μεγάλες»* και επισημαίνει ότι η σύγχρονη έρευνα έχει δείξει ότι οι τέχνες και ειδικά το δράμα/θέατρο βοηθούν στην ανάπτυξη της δημιουργικότητας και των βασικών δεξιοτήτων που απαιτούνται στην κοινωνία του 21ου αιώνα. Ανάλογα υπομνήματα έχουν τεθεί επανειλημμένα υπόψη του Υπουργείου και από τον Πανελλήνιο Επιστημονικό Σύλλογο Θεατρολόγων.

Αξίζει, τέλος, να σημειωθεί ότι η σημασία της τέχνης στην εκπαίδευση έχει αναδειχθεί σε διεθνή κείμενα, όπως, ενδεικτικά, ο Οδικός Χάρτης για τις Τέχνες στην Εκπαίδευση (UNESCO, 2006)³, που υποστηρίζει ότι οι τέχνες πρέπει να αποτελούν σημαντικό και υποχρεωτικό μέρος του προγράμματος σπουδών των σχολείων, και η Ατζέντα της Σεούλ⁴, η

¹<https://pesyth.com/2022/05/14/h-theatrikh-agwgh-kai-oi-theatrologoi-sto-ellhniko-sxoleio/>

²<http://theatroedu.gr/DesktopModules/EasyDNNNews/DocumentDownload.ashx?portalid=0&moduleid=1489&articleid=8366&documentid=374>

³https://www.unesco.org/sites/default/files/medias/fichiers/2022/12/Lisbon_Roadmap.pdf

⁴<https://theatroedu.gr/Portals/38/main/images/stories/files/IDEA/2010%20SeoulAgenda.pdf>

οποία υιοθετήθηκε στο Διεθνές Συνέδριο της UNESCO το 2010 και αναγνωρίζει το δικαίωμα όλων σε μια ποιοτική εκπαίδευση κάθε μορφή τέχνης.

Σχετικά με το ζήτημα, επιθυμούμε να σημειώσουμε ότι μέσα από τις πολυετείς επισκέψεις της σε σχολικές μονάδες σε όλη τη χώρα και τις συζητήσεις με παιδιά και εκπαιδευτικούς, η Αρχή έχει διαπιστώσει τα ανωτέρω αναφερόμενα πολλαπλά οφέλη της καλλιτεχνικής παιδείας στα παιδιά όλων των ηλικιών και την καθοριστική συμβολή της στη διαμόρφωση θετικού σχολικού κλίματος, στην ανάπτυξη σχέσεων εμπιστοσύνης τόσο ανάμεσα στα παιδιά όσο και μεταξύ μαθητών/τριών και εκπαιδευτικών, στην καλλιέργεια της συνεργασίας και της ενσυναίσθησης, στην προαγωγή της έκφρασης και την ενίσχυση της αυτοπεποίθησης των μαθητών, στη δημιουργική εκτόνωση των εντάσεων· δεν είναι τυχαίο άλλωστε ότι στα Μουσικά και Καλλιτεχνικά Σχολεία καθώς και σε σχολεία στα οποία λειτουργούν θεατρικές και άλλες καλλιτεχνικές ομάδες παρατηρούνται λιγότερα περιστατικά βίας, συγκρούσεων και διακρίσεων. Για τους λόγους αυτούς, ο Συνήγορος έχει επισημάνει επανειλημμένα τη σημασία της ενίσχυσης των βιωματικών δράσεων, των δημιουργικών ομαδικών δραστηριοτήτων στον χώρο του σχολείου και της καλλιέργειας του ομαδικού πνεύματος και της έκφρασης των μαθητών, σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης και εντός του ωρολογίου προγράμματος προκειμένου να απευθύνονται σε όλους τους μαθητές.

Στην ίδια κατεύθυνση εξάλλου, και όπως άλλωστε γνωρίζετε, η Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού (ν.2101/92), ορίζει ότι η εκπαίδευση του παιδιού πρέπει να αποσκοπεί, μεταξύ άλλων, στην ανάπτυξη της προσωπικότητας του παιδιού και στην πληρέστερη δυνατή ανάπτυξη των χαρισμάτων του και σωματικών και πνευματικών ικανοτήτων του (άρθρο 29). Επιπλέον, κατοχυρώνει το δικαίωμα όλων των παιδιών στη συμμετοχή στην πολιτιστική και καλλιτεχνική ζωή, προβλέποντας ότι τα Συμβαλλόμενα Κράτη οφείλουν να *«σέβονται και προάγουν το δικαίωμα του παιδιού να συμμετέχει πλήρως στην πολιτιστική και καλλιτεχνική ζωή και ενθαρρύνουν την προσφορά κατάλληλων και ίσων ευκαιριών για πολιτιστικές, καλλιτεχνικές και ψυχαγωγικές δραστηριότητες και για δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου»* (άρθρο 31).

Λαμβάνοντας υπόψη τα ανωτέρω και στο πλαίσιο της αποστολής της Αρχής για την προστασία και προαγωγή των δικαιωμάτων του παιδιού, θέτουμε υπόψη σας τις προαναφερθείσες διαπιστώσεις και παρακαλούμε για τις απόψεις σας, όσον αφορά την εκ νέου ένταξη της θεατρικής παιδείας στην Ε' και ΣΤ' Δημοτικού και στο Λύκειο, καθώς και την υλοποίησή της στο Γυμνάσιο, σύμφωνα με το ήδη εγκεκριμένο πλαίσιο προγράμματος σπουδών.

Σε αναμονή της ανταπόκρισής σας, ευχαριστούμε εκ των προτέρων για τη συνεργασία και παραμένουμε στη διάθεσή σας για τυχόν διευκρινίσεις.

Με εκτίμηση,

Ισαβέλλα Πικρού
Βοηθός Συνήγορος του Πολίτη
για τα Δικαιώματα του Παιδιού

Κοινοποίηση:

- Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού
Γενική Διεύθυνση Σπουδών Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης
Υπόψη Γενικής Διευθύντριας, κ. Δόκου
- Αναφερόμενη